

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2020 m. rugsėjo 11 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (pranešėja) ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

sekretoriaujant Nijolei Pašvenskienei,

dalyvaujant pareiškėjo Centro partija-Tautininkai atstovams Nagliui Puteikiui, Gintarui Songailai,

atsakovo Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos atstovams Rokui Stabingui, Aistei Žilinskienei,

trečiojo suinteresuoto asmens viešosios įstaigos „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ atstovui Armen Airapetian,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Centro partija-Tautininkai skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai, trečiajam suinteresuotam asmeniui viešajai įstaigai „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo dalies panaikinimo bei įpareigojimo atlikti veiksmus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Centro partija-Tautininkai (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas panaikinti atsakovo Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – ir atsakovas, VRK, Komisija) 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo dėl Centro partijos-Tautininkų skundo (toliau – ir VRK Sprendimas) 16.2 punktą, kaip prieštaraujantį Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsniui, Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo (toliau – ir PKFFKĮ) 16 straipsnio 6 dalies 3 punktui ir VRK 2018 m. lapkričio 20 d. sprendimui Nr. Sp-146, bei įpareigoti atsakovą nustatyti lygiateises politinės kampanijos dalyvių teises rinkimų agitacijos diskusijų laidose LRT televizijoje.

2. Skunde pareiškėjas nurodo, kad 2020 m. rugsėjo 1 d. Centro partija-Tautininkai gavo kvietimą iš trečiojo suinteresuoto asmens viešosios įstaigos (toliau – ir VŠĮ) „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ (toliau – ir LRT, trečiasis suinteresuotas asmuo) dalyvauti rinkimų agitacijos diskusijų laidose televizijoje. Pagal nurodytą LRT vadovybės pasirinktą „lygiateisišką“ principą politinės partijos, dalyvaujančios rinkimuose sugrupuotos („sudėliotos“) pagal „reprezentatyvios apklausos“ rezultatus. Mažesnę reitingą turinčios padiskutuos tarpusavyje, didesnę reitingą irgi tarpusavyje. Centro partija-Tautininkai su tokia tvarka organizuojant rinkimų agitaciją LRT

televizijoje nesutiko ir, remdamasi Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 8 punktu 2020 m. rugsėjo 2 d. kreipėsi į atsakovą, prašydama skubiai išnagrinėti šį ginčą. Pareiškėjo nuomone, LRT apklausa nėra reprezentatyvi ir pats principas sugrupuoti diskusijų dalyvius pagal reitingus nėra teisingas ir lygiateisiškas. Teigia, kad politinės kampanijos dalyviai yra lygiateisiai (turi vienodas teises) nepriklausomai nuo jų reitingų. Tačiau atsakovas 2020 m. rugsėjo 3 d., svarstydamas rinkimų diskusijų laidų LRT televizijoje klausimą ir taip pat pareiškėjo Centro partija-Tautininkai skundą, priėmė protokolinią sprendimą pareiškėjo skundą atmesti. Tą pačią dieną priėmė Sprendimą Nr. Sp-153, kuriuo patvirtino Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos programų, skirtų 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų agitacijai, rengimo taisykles, bet neatsižvelgė į pareiškėjo skundą. Protokoliniame sprendime padaryta išvada, kad Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas nepažeistas ir jame įtvirtintas lygiateisiškumo principas bus užtikrintas, o pasirinktas atrankos kriterijus yra objektyvus.

3. Pareiškėjas vertina, kad VRK Sprendimas prieštarauja Seimo rinkimų įstatymui bei kitiems teisės aktams ir kartu šiurkščiai pažeidžia pareiškėjo Centro partija-Tautininkai, kaip politinės kampanijos dalyvių ir kandidatų į Seimo narius, teises. Be to, atsakovas tariamai nustatė „lygiateisiškumo“ sąlygas LRT televizijoje pateikdamas trečiajam suinteresuotam asmeniui rekomendacijas. Atsakovas 2020 m. rugsėjo 3 d. posėdžio metu pripažino faktą, kad jis, teikdamas rekomendacijas trečiajam suinteresuotam asmeniui, iš dalies vadovavosi VRK 2018 m. lapkričio 20 d. sprendimu Nr. Sp-146 „Dėl valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų kandidatų diskusijų per radiją ir televiziją tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Aprašas), tačiau pareiškėjo atstovams minėtame 2020 m. rugsėjo 3 d. VRK posėdyje buvo atsakyta, kad organizuojant rinkimų agitacijos diskusijų laidas LRT televizijoje nei atsakovas, nei trečiasis suinteresuotas asmuo nesivadovauja šio Aprašo 13 dalimi, kurioje nustatyta, jog diskusijose dalyvaujančių kandidatų ar kandidatų sąrašų atstovų grupės sudaromos tarpusavio susitarimu, o jeigu jo nėra – burtais. Todėl neaišku, kodėl atsakovas nesivadovavo Aprašo 13 dalimi, priimdamas VRK Sprendimą.

4. Pareiškėjas nurodo, kad aplinkybę, jog LRT rinkimų agitacijos diskusijų laidas televizijoje trečioji suinteresuota šalis (LRT) organizuoja savo iniciatyva, patvirtino ir trečiojo suinteresuoto asmens atstovai, kurie dalyvavo atsakovo 2020 m. rugsėjo 3 d. posėdyje ir tai buvo vienas iš pagrindų, dėl kurių atsakovas atmetė pareiškėjo skundą. Kitas skundo atmetimo pagrindas buvo niekuo nepagrįsta atsakovo nuomonė, kad bendrovės UAB „Norstat LT“ pagal trečiosios suinteresuotos šalies užsakymą atlikta sociologinė apklausa tariamai buvo reprezentatyvi. Ši bendrovė Lietuvoje nėra žinoma kaip socialinių tyrimų įmonė. Teigia, kad yra tikimybė, jog rinkėjų sprendimas gali žymiai skirtis nuo išankstinių „reitingų“, be to, jie kinta, tačiau atsakovas į šį pareiškėjo argumentą taip pat neatsižvelgė. Akivaizdu, kad trečiasis suinteresuotas asmuo, kuris yra viešoji įstaiga, nuosavybės teise priklausanti valstybei, o jo veikla finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų, priklauso „valstybinių visuomenės informavimo priemonių“ kategorijai, kuri yra nurodyta Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnio 1 dalyje. Rinkimų agitacijos laidų organizavimo atveju, netgi jei jos ir rengiamos LRT iniciatyva, neužtenka vien laikytis Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo nuostatų (Seimo rinkimų įstatymo 51 str. 5 d.), taip pat ir atsakovas, kuris yra atsakingas už rinkimų agitacijos Seimo rinkimuose priežiūrą, privalo papildomai laikytis Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnio 1 dalyje nustatytos kandidatų į Seimo narius lygiateisiškumo sąlygos. Pažymi, kad atsakovas nepagrįstai nepaskelbė savo rekomendacijų trečiajam suinteresuotam asmeniui, kurios susijusios su pareiškėjų teisėmis rinkimuose, tarp jų ir lygiomis teisėmis dalyvauti valstybinės televizijos organizuojamose rinkimų agitacijos diskusijų laidose.

II.

5. Atsakovas Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija atsiliepime į pareiškėjo skundą prašo jį atmesti.

6. VRK nurodė, kad pareiškėjas Centro partija-Tautininkai buvo pakviestas dalyvauti LRT debatuose 2020 m. rugsėjo 16 d. „Sveikatos apsauga. Demokratijos padėtis ir žmogaus teisės“ bei 2020 m. rugsėjo 29 d. „Švietimas. Socialinė politika ir socialinės atskirties mažinimas“, nes šios laidos yra organizuojamos LRT iniciatyva pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalį, o ne pagal minėto įstatymo 51 straipsnio 1 dalį. Atsakovo 2020 m. rugsėjo 3 d. sprendimas Nr. Sp-153

„Dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos programų, skirtų 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų agitacijai, rengimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – ir LRT taisyklės) nėra taikomas minėtiems LRT debatams 2020 m. rugsėjo 16 d. ir 2020 m. rugsėjo 29 d., todėl pareiškėjas neteisingai suformulavo skundo dalyką ir prašo panaikinti teisės aktą (LRT taisyklės), kuris minėtų laidų nereglamentuoja. Pareiškėjo skundo 1 ir 2 reikalavimai yra susiję su LRT debatų 2020 m. rugsėjo 16 d. ir 2020 m. rugsėjo 29 d. organizavimu. VRK pareiškėjo Centro partija-Tautininkai 2020 m. rugsėjo 2 d. skundą „Dėl diskusijų laidų LRT televizijoje“ išnagrinėjo 2020 m. rugsėjo 3 d. posėdyje ir priėmė protokoliniį sprendimą, kuriame nusprendė, kad Seimo rinkimų įstatymas nepažeistas ir jame įtvirtintas lygiateisiškumo principas bus užtikrintas, o pasirinktas atrankos kriterijus yra objektyvus (pritarta bendru sutarimu).

7. Atsakovas teigia, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 8 punktu, VRK yra įgaliota spręsti visus ginčus dėl rinkimų ir referendumo agitacijos. UAB „Norstat LT“ atlikta reprezentatyvi Lietuvos žmonių apklausa yra laikoma objektyviu kriterijumi, kuriuo vadovaujantis gali būti vykdoma LRT organizuojamų debatų atranka. Sociologo Arūno Eigirdo pateikta išvada negali būti laikoma objektyvia, kadangi Arūnas Eigirdas yra Centro partijos-Tautininkų yra keliamas kandidatu daugiamandatėje ir vienmandatėje rinkimų apygardose ir yra tiesiogiai suinteresuotas šios bylos baigtimi pareiškėjo naudai. Vertina, kad LRT organizuojami minėti nurodyti debatai atitinka Seimo rinkimų įstatymą ir Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo nuostatas, kadangi tokie debatai yra organizuojami pasirinkus objektyvius dalyvių atrankos kriterijus, taip pat yra užtikrinamas kandidatų lygiateisiškumo principas, kadangi visi debatų dalyviai turės vienodas galimybes pasisakyti LRT televizijos eteryje. Teigia, kad ginčijamas Sprendimas dėl pareiškėjo 2020 m. rugsėjo 2 d. skundo neprieštarauja VRK 2018 m. lapkričio 20 d. sprendimui Nr. Sp-146, nes šis sprendimas reglamentuoja kandidatų diskusijas, rengiamas pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 1 dalį, o ne pagal minėto įstatymo 51 straipsnio 5 dalį. Todėl nėra pagrindo naikinti Sprendimą, nes VRK pareiškėjo skundą išnagrinėjo viešame VRK posėdyje, kuriame dalyvavo ir turėjo teisę išsakyti savo argumentus tiek pareiškėjų, tiek LRT atstovai. VRK, priimdama minėtą Sprendimą vadovavosi pateiktais paaiškinimais, abiejų šalių dokumentais, todėl priėmė pagrįstą ir teisėtą sprendimą.

8. Trečiasis suinteresuotas asmuo VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ atsiliepime į pareiškėjo skundą prašo jį atmesti.

9. Trečiasis suinteresuotas asmuo teigia, kad specialiojo Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo (toliau – ir LRT įstatymas) 3 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 1 dalyje numatyti LRT veiklos principai ir LRT programoms taikomi reikalavimai. Šiuo atveju remdamasi Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 1 dalies norma, LRT ir VRK suderino LRT taisyklės ir pagal jas LRT organizuos Seimo rinkimams skirtas agitacines programas, kurias numato minėta norma. VRK šioms laidoms pateiks LRT kandidatų sąrašų atstovų ir kandidatų vienmandatėse apygardose sąrašus, kuriems bus suteikiama teisė nemokamai dalyvauti rinkimų agitacinėse laidose. Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 3 ir 4 dalyse numatytas tarpusavio susitarimų ir burtų kelias, VRK parenkant laidos dalyvius, taikytinas taip pat būtent šios kategorijos laidoms. VRK šio reglamentavimo laikosi – LRT taisyklių 16 ir 17 punktai (dėl kandidatų sąrašų) ir 25 punktas (dėl vienmنداčių apygardų) numato įstatymo priskirtą VRK pareigą dalyvius į laidas atrinkti būtent susitarimu ir traukiant burtus. Kaip matyti iš Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 1 dalies formuluotės, įstatymo leidėjas, skirtingai nei rinkimų agitacinių laidų rengimo atvejais, kai laidos dalyviai, trukmė ir kt., nustatomi VRK, neskirsto transliuotojų į LRT ir kitus laidų rengėjus. LRT, kaip ir kitiems transliuotojams, suteikiama teisė savo iniciatyva ir lėšomis rengti diskusijų laidas, laikantis PKFFKĮ nuostatų. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas televizijos programų transliuotojų nagrinėjamo ginčo aspektu neskirsto juos į „valstybinius“ ar privačius. Visiems taikoma vienoda redakcinė ir kita atsakomybė, susijusi su jų parengtų laidų turiniu.

10. Trečiasis suinteresuotas asmuo nurodo, kad sąrašų atstovų paskirstymą į laidas LRT nusprendė organizuoti remdamasi sociologinės apklausos rezultatais, į laidas kviečiant po keturis kandidatus iš sąrašų, kurie užima pirmąsias apklausos vietas. Numatyta į šias laidas kviesti visus be išimties rinkimams užregistruotus kandidatų sąrašus, vienodą skaičių konkrečioje laidoje dalyvaujančių kandidatų sąrašų atstovų, suteikti jiems vienodai laiko pasisakyti. Atlikus viešųjų pirkimų procedūras, su laimėtoju UAB „Norstat LT“ buvo pasirašyta atitinkama sutartis, siekiant

atlikti reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą. Pabrėžia, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 44 straipsnyje nustatyta, kad masinės informacijos cenzūra draudžiama (1 d.), taip pat kad valstybė, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių (2 d.). Pažymi, kad įvairių rinkimų politinės kampanijos laikotarpiu visuomeninis transliuotojas rengia dviejų kategorijų laidas: laidas, kurios rengiamos su VRK suderintų bei jos patvirtintų LRT taisyklių pagrindu ir vadovaujantis LRT įstatymo 5 straipsnio 10 dalimi bei Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnio 1 dalimi, 51 straipsnio 1 dalimi; laidas, kurios rengiamos LRT iniciatyva bei lėšomis ir vadovaujantis LRT įstatymo 3 straipsnio 1 dalimi, 4 straipsnio 1 dalimi, Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalimi, taip pat PKFFKĮ 16 straipsnio 6 dalimi ir visuomenės informavimo įstatymo nuostatomis dėl laidų rengimo principų ir reikalavimų. Pateiktoje UAB „Norstat LT“ pažymoje detalios išdėstyti taikyti apklausos metodai, respondentų pasiskirstymas ir kt. svarbūs apklausos aspektai. Todėl pareiškėjų pasisakymai apie apklausą atlikusią įmonę vertintini kritiškai. Rinkėjų laisvė susidaryti nuomonę realizuojama valstybės institucijoms suteikiant rinkėjams galimybę susipažinti su kandidatais ir sudarant tinkamas rinkiminės agitacijos sąlygas. Šios sąlygos ir buvo sudarytos VRK patvirtintose LRT taisyklėse. Nei VRK, suderindama ir patvirtindama su LRT rinkimų agitacinių laidų taisykles, nei LRT, savo iniciatyva rengdama diskusijų laidas ir minėtu būdu nustatydamas kandidatų sąrašų atstovų dalyvavimo laidoje principą, nepažeidžia lygiateisiškumo ir objektyvumo principų bei nediskriminuoja laidos dalyvių. Pabrėžia, kad įstatymas nesuteikia VRK teisės nustatyti LRT iniciatyva rengiamų rinkimų laidų pobūdžio, trukmės, dalyvių sąrašo ar atrankos į laidas kriterijus. Teisė ir pareiga rengti laidas, skirtas kandidatų sąrašų programoms pristatyti, LRT suteikiama LRT įstatymu, Visuomenės informavimo įstatymu ir Seimo rinkimų įstatymu (taip pat, kaip ir kitiems transliuotojams). Laida, į kurią kviečiamas pareiškėjas, rengiama LRT iniciatyva ir lėšomis; jai netaikomi Seimo rinkimų įstatyme ir VRK patvirtinti LRT taisyklių reikalavimai dėl tarpusavio susitarimų ir burtų parenkant laidos dalyvius; Seimo rinkimų įstatymas leidžia neatsižvelgti į su VRK nustatytą LRT taisyklių nuostatą, kai laidos organizuojamos LRT iniciatyva, o parenkant laidos dalyvius vadovaujamosi apklausos rezultatuose užimta vieta; įstatymas leidžia tokios kategorijos laidoms savarankiškai pasirinkti atrankos į laidą kriterijų, kuris turi būti objektyvus ir lygiateisiškas dalyvių atžvilgiu, kuris užtikrinamas visiems kandidatų sąrašams, suteikiant galimybę jų atstovams vienodos trukmės ir kitomis vienodomis sąlygomis dalyvauti LRT iniciatyva rengiamose laidose.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

11. Ginčas šioje byloje kilo dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo 16.2 punkto (įrašyto VRK 2020 m. rugsėjo 3 d. posėdžio protokole Nr. P-27), kuriuo nuspręsta, kad LRT organizuotomis diskusijų laidomis per televiziją Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas nepažeistas ir jame įtvirtintas lygiateisiškumo principas bus užtikrintas, o pasirinktas atrankos kriterijus yra objektyvus, teisėtumo ir pagrįstumo. Pareiškėjas taip pat prašo įpareigoti atsakovą nustatyti lygiateises politinės kampanijos dalyvių teises rinkimų agitacijos diskusijų laidose LRT televizijoje.

Dėl VRK 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo 16.2 punkto

12. Pareiškėjas savo nesutikimą su skundžiamu VRK Sprendimu iš esmės grindžia aplinkybe, kad Sprendimo 16.2 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsniui, Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 3 punktui ir VRK 2018 m. lapkričio 20 d. sprendimui Nr. Sp-146, nes pažeidžia lygiateisiškumo ir objektyvumo principus.

13. Ginčo teisinius santykius reglamentuoja Seimo rinkimų įstatymas, Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas.

14. Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio „Rinkimų agitacijos sąlygos ir tvarka“ 1 dalyje (2020 m. sausio 14 d. įstatymo Nr. XIII-2783 redakcija) nustatyta, kad Vyriausiajai rinkimų komisijai paskelbus kandidatus ir kandidatų sąrašus, kandidatams suteikiama teisė nemokamai naudotis Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos radiju ir interneto portalu. Rinkimų agitacijai skirtų transliacijų per radiją ir interneto portalą rengimo taisyklės tvirtina, konkrečią jų trukmę ir laiką nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos vadovu. Ji taip pat paskirsto transliacijų laiką taip, kad nebūtų pažeisti šie lygiateisiškumo principai: tarp kandidatų sąrašų daugiamentatėje rinkimų apygardoje; tarp vienmandačių rinkimų apygardų, tarp kandidatų vienmandatėje rinkimų apygardoje. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija šioje dalyje nustatytas rinkimų agitacijai skirtas transliacijas rengia ir transliuoja iš tam skirtų valstybės biudžeto lėšų. Vyriausioji rinkimų komisija apmoka papildomas šių transliacijų rengimo išlaidas. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad kandidatų diskusijos per radiją ir televiziją finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis iš Vyriausiajai rinkimų komisijai skirtų asignavimų. Pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 3 dalį Vyriausioji rinkimų komisija: 1) įstatymu nustatyta tvarka parenka diskusijų laidų rengėjus ir transliuotojus; 2) patvirtina diskusijų rengimo taisykles. Diskusijose dalyvaujančių savarankiškų politinės kampanijos dalyvių grupės (iš dviejų ir daugiau asmenų) sudaromos tarpusavio susitarimu, o kai jo nėra, – burtais (Seimo rinkimų įstatymo 51 str. 4 d.). Vyriausioji rinkimų komisija Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos programų, skirtų 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Seimo rinkimų agitacijai, rengimo taisykles patvirtino vadovaudamasi Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 3 dalies 2 punktu, jas suderinusi su VšĮ Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos generaline direktore. Taisyklėse nustatoma 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų agitacijai skirtų viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos radijo ir interneto portalo LRT.lt programų rengimo tvarka, programų trukmė ir laikas. Atkreiptinas dėmesys, kad programų LRT televizijoje rengimo tvarkos, jų trukmės ir laiko šios Taisyklės nereglamentuoja.

15. Atsakovo ir trečiojo suinteresuoto asmens tvirtinimu pareiškėjas Centro partija-Tautininkai buvo pakviestas dalyvauti LRT (televizijos) debatuose 2020 m. rugsėjo 16 d. „Sveikatos apsauga. Demokratijos padėtis ir žmogaus teisės“ bei 2020 m. rugsėjo 29 d. „Švietimas. Socialinė politika ir socialinės atskirties mažinimas“, kurie organizuojami LRT iniciatyva pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalį, o ne pagal minėto įstatymo 51 straipsnio 1 dalį. Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta, kad savo iniciatyva diskusijų laidas, laikydamiesi Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo nuostatų, turi teisę rengti visi transliuotojai. Jiems netaikomos kitos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos.

16. Tačiau Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta, kad Vyriausiajai rinkimų komisijai paskelbus kandidatus ir kandidatų sąrašus, kandidatai į Seimo narius rinkimų apygardose turi lygią teisę kalbėti rinkėjų ir kitokiuose susirinkimuose, pasitarimuose, posėdžiuose, valstybinėse visuomenės informavimo priemonėse ir skelbti savo rinkimų programą. Teisėjų kolegijos vertinimu, šios Seimo rinkimų įstatymo nuostatos turi būti paisoma, be kita ko, organizuojant debatus LRT (televizijoje) ir savo iniciatyva pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalį.

17. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat tai, kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų. Konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (*inter alia* 2008 m. spalio 30 d., 2012 m. liepos 3 d. nutarimai). Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai

pateisinamas (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2013 m. vasario 22 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai).

18. Pagal konstitucinį asmenų lygybės įstatymui principą teisėje pagrindinės teisės ir pareigos privalo būti įtvirtintos visiems vienodai (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2012 m. kovo 29 d., 2012 m. birželio 4 d., 2013 m. gegužės 24 d. nutarimai). Konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas (*inter alia* 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. gruodžio 14 d., 2013 m. balandžio 30 d., 2016 m. kovo 15 d. nutarimai).

19. Konstitucinis Teismas, pabrėždamas atstovaujамųjų institucijų rinkimų svarbą, ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinėje demokratijoje politinių atstovaujамųjų institucijų formavimui yra keliami ypatingi reikalavimai; šios institucijos negali būti formuojamos tokiu būdu, kad kiltų abejonių dėl jų legitimumo, teisėtumo, *inter alia* dėl to, ar renkant asmenis į politines atstovaujамąsias institucijas nebuvo pažeisti demokratinės teisinės valstybės principai; priešingu atveju būtų pakirstas žmonių pasitikėjimas atstovaujамąja demokratija, valstybės institucijomis, pačia valstybe (*inter alia* 2008 m. spalio 1 d., 2012 m. kovo 29 d. nutarimai). Demokratiški rinkimai yra svarbi piliečių dalyvavimo valdant valstybę forma, kartu ir būtinas valstybės politinių atstovaujамųjų institucijų formavimo elementas. Rinkimai negali būti laikomi demokratiškais, o jų rezultatai – legitimiais ir teisėtais, jeigu jie vyksta paminant Konstitucijoje įtvirtintus demokratinų rinkimų principus, pažeidžiant demokratinės rinkimų procedūras (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 18 d. nutarimas, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada, 2008 m. spalio 1 d. nutarimas, 2008 m. lapkričio 7 d. išvada). Konstitucinis Teismas 2014 m. spalio 13 d. nutarime pažymėjo, kad pasyviają rinkimų teisę įgyvendinančių subjektų sąžininga konkurencija, rinkimų proceso skaidrumas yra visuotinai pripažinti demokratiniai rinkimų principai.

20. 2002 m. spalio 19 d. Europos kovos už demokratiją „Venecijos komisijos“ rekomendacijose („Gerosios rinkimų praktikos kodeksas“) yra išdėstyti pagrindiniai Europos rinkimų paveldo principai. Vienas iš šių rekomendacijų 1 punkte nurodytų Europos rinkimų paveldo principų yra lygių rinkimų teisė, apimanti *inter alia* galimybių lygybę.

21. Taigi lygybės principas yra vienas iš fundamentalių bendrųjų rinkimų teisės principų, pripažintų tiek Konstitucijoje bei ją aiškinančioje oficialiojoje jurisprudencijoje, tiek svarbiausiuose tarptautiniuose dokumentuose. Todėl rinkimų teisės kontekste šio principo taikymo sritis negali būti siaurinama. Atsižvelgiant į rinkimų agitacijos tikslą ir teisių, kurias siekiama užtikrinti jos metu, pobūdį bei įvertinus tai, kad diskusijos, rengiamos transliuotojo iniciatyva, papildo rinkimų agitaciją (pastarąją išvadą, be kita ko, patvirtina Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalies kontekstinis – straipsnio, kurio dalis yra analizuojama nuostata – vertinimas), teisėjų kolegija sprendžia, kad lygių galimybių principo privaloma laikytis visos rinkimų agitacijos metu. Tai, kad įstatymų leidėjas Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalyje *inter alia* nustato, jog transliuotojų iniciatyva rengiamoms diskusijoms netaikomos kitos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos nesudaro pagrindo riboti bendrojo teisės principo taikymo nagrinėjamoje srityje.

22. Atitinkamai, atvejais, kai dėl diskusijų, taip pat ir organizuojamų transliuotojų iniciatyva, sudarymo tvarkos kai kurie kandidatai patiria prastesnes sąlygas ar patenka į gerokai prastesnę padėtį, tokia diskusijų tvarka, nors ir suformuluota neutraliai, gali turėti poveikį sklandžiai rinkimų eigai ir rinkėjų laisvei susidaryti nuomonę. Remiantis lygių galimybių principu, turi būti aiškių duomenų, patvirtinančių, kad pasirinktas objektyvus ir pakankamas pasirinktos diskusijų organizavimo tvarkos pagrindimas.

23. Visuomenės informavimo įstatymo (2019 m. lapkričio 14 d. įstatymo Nr. XIII-2519 redakcija) 22 straipsnio 11 dalies 1–2 punktuose nurodyta, kad viešosios informacijos rengėjai ir (ar) skleidėjai, skleidami informaciją visuomenei, neturi iškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus; privalo būti objektyvūs ir nešališki, pateikti kuo daugiau nuomonių ginčytiniais politikos, ekonomikos ir kitais visuomenės gyvenimo klausimais.

24. Teisėjų kolegija pažymi, kad asmens teisė į rinkimus yra visuotinai pripažįstama žmogaus teisė. Ši teisė (tiek aktyvioji, tiek pasyvioji) yra glaudžiai susijusi su Lietuvos Respublikos

Konstitucijos 33 straipsnyje įtvirtinta Lietuvos Respublikos piliečio teise dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat su Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnyje įtvirtinta piliečių teise laisvai vienytis į politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams.

25. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos implicitiškai kyla tai, jog vienas iš principų, kuriuo turi būti vadovaujama organizuojant rinkimus, yra tas, jog jie turi būti laisvi. Laisvų rinkimų principas suprastinas kaip apimantis: 1) rinkėjų laisvę susidaryti nuomonę ir 2) rinkėjų teisę laisvai pareikšti savo valią rinkimuose bei kovoti su rinkimų rezultatų klastojimu (2002 m. spalio 9 d. Europos Komisijos kovos už demokratiją „Venecijos komisijos“ rekomendacijos („Gerosios rinkimų praktikos kodeksas“, 3 dalis). Administracinių teismų praktikoje yra pažymėta, kad rinkėjų laisvę susidaryti nuomonę realizuojama valstybės institucijoms suteikiant rinkėjams galimybę susipažinti su kandidatais ir sudarant tinkamas rinkiminės agitacijos, kuri yra neatskirama rinkėjų laisvės susidaryti nuomonę dalis, sąlygas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 23 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-9-662/2015; 2016 m. rugsėjo 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eR-2-492/2016; 2016 m. rugsėjo 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. R-6-552/2016).

26. Rinkimų agitacija gali būti bet kokių formų ir būdų, išskyrus tuos, kurie pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, prieštarauja moralei, teisingumui ar visuomenės darnai, neatitinka sąžiningų ir garbingų rinkimų (Seimo rinkimų įstatymo 50 str. 2 d.). Labai svarbu, kad priešrinkiminiu laikotarpiu nuomonėms ir visai kitai informacijai būtų leidžiama sklisti nevaržomai. Minėtą informacijos ir nuomonių sklaidą politiniais klausimais turi užtikrinti žiniasklaida, *inter alia* – audiovizualinė žiniasklaida, t. y. radijas ir televizija, kurių indėlis dėl garsu ir vaizdiniais perteikiamos informacijos poveikumo yra itin svarbus (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 2 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eR-2-492/2016).

27. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad aptartas teisinis reguliavimas suponuoja išvadą, jog Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnio 1 dalies nuostatos turi būti sistemiškai taikomos su Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalies nuostatomis.

28. Iš bylos medžiagos matyti, kad 2020 m. rugsėjo 1 d. pareiškėjas Centro partija-Tautininkai gavo kvietimą iš VŠĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija” (toliau – ir Kvietimas) dalyvauti rinkimų agitacijos diskusijų laidose televizijoje (t. y. LRT debatuose 2020 m. rugsėjo 16 d. „Sveikatos apsauga. Demokratijos padėtis ir žmogaus teisės“ ir 2020 m. rugsėjo 29 d. „Švietimas. Socialinė politika ir socialinės atskirties mažinimas“). Šiame Kvietime, be kita ko, parašyta, kad „Siekdami užtikrinti lygiai vienodas sąlygas visiems kandidatų sąrašams, užtikrinsime jiems vienodą pasirodymų laidose skaičių, o dalyvavimo grafiką – kurių kandidatų sąrašų atstovai susitiks konkrečioje laidoje – sudėliojome atlikę reprezentatyvias (taip įrašyta Kvietime) balsavimo teisę turinčių Lietuvos žmonių apklausą. Laidos dalyviai kviečiami atsižvelgus į LRT užsakymų bendrovės NORSTAT atliktą reprezentatyvią, balsavimo teisę turinčių Lietuvos žmonių apklausą. Tokį papildomų laidų organizavimo principą LRT pasirinko atsižvelgusi ir į Vyriausiosios rinkimų komisijos rekomendacijas“.

29. Bylos duomenys patvirtina, jog trečiasis suinteresuotas asmuo (LRT) prašė atsakovo (VRK) rekomendacijų (nuomonės), ar laidų dalyvių (kandidatų sąrašų atstovų) grupavimas pagal „reitingą“ atitinka įstatymo reikalaujamas lygias teises kandidatams. Iš teismo posėdžio metu pateikto VRK 2020 m. rugpjūčio 11 d. atsakymo matyti, kad jame atsakovas laikėsi pozicijos, jog „siekiant sudaryti rinkėjams teisę gauti visapusišką informaciją ir susidaryti išsamų vaizdą apie kandidatus, kandidatams turi būti sudarytos vienodos sąlygos ir galimybės dalyvauti organizuojamuose debatuose ir prisistatyti rinkėjams. Komisijos vertinimu, aukštesnį nešališkumo, skaidrumo ir lygiateisiškumo lygį organizuojant kandidatų debatus padėtų užtikrinti visų kandidatų skirstymas burtų keliu“. Tačiau priimdama pareiškėjo ginčijamą protokoliniį sprendimą VRK nusprendė, kad LRT organizuotas kandidatų kvietimas į televizijos laidas pagal bendrovės „Norstat“ atliktos apklausos rezultatus, juos suskirsčius pagal „reitingus“, Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas nepažeistas ir jame įtvirtintas lygiateisiškumo principas bus užtikrintas, o pasirinktas atrankos kriterijus yra objektyvus. Teisėjų kolegija, įvertinusi visas bylos aplinkybes ir ginčui aktualias teisės normas, su tokia VRK Sprendime padaryta išvada nesutinka.

30. Įvertinusi anksčiau aptartą teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką, teisėjų kolegija sprendžia, kad nors, kaip teigiama trečiojo suinteresuoto asmens atsiliepime į skundą, LRT savo iniciatyva ir lėšomis rengiamose televizijos laidose, kviečiami visi be išimties VRK įregistruoti kandidatai (jų atstovai) ir jiems bus suteikiama vienodai laiko pasisakyti, tačiau kandidatų sugrupavimas pagal apklausos (atliktos pagal bendrovės „Norstat“) duomenis, neatitinka nurodytame teisiniame reguliavime ir konstitucinėje jurisprudencijoje įtvirtinto bei akcentuojamo lygiateisiškumo principo. Pažymėtina, kad LRT nei procesiniuose dokumentuose, nei teismo posėdžio metu nepagrindė, kad jos pasirinktas kandidatų kvietimo į rengiamas televizijos laidas kriterijus (į laidas kviečiant po keturis kandidatus iš sąrašų, kurie užima pirmąsias apklausos vietas pagal sociologinės apklausos rezultatus) nepažeidžia visų kandidatų (jų atstovų) lygios teisės prisistatyti rinkėjams ir galimybės dalyvauti debatuose tarpusavyje, nepriklausomai nuo atitinkamos bendrovės atliktos išankstinės galimų rinkėjų apklausos rezultatu. Teisėjų kolegija iš esmės pritaria pareiškėjo pozicijai, kad pats principas sugrupuoti diskusijų dalyvius pagal „reitingus“, kuriuo vadovavosi LRT teikdama Kvietimą pareiškėjui ir organizuodama diskusijų laidas televizijoje, negali būti vertinamas objektyviu ir lygiateisišku.

31. Apibendrindama išdėstytas aplinkybes teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovas VRK, išnagrinėjusi pareiškėjo skundą, 2020 m. rugsėjo 3 d. protokoliniame sprendime (16.2 punkte) nepagrįstai pripažino, kad Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas nepažeistas ir jame įtvirtintas lygiateisiškumo principas bus užtikrintas, o pasirinktas atrankos kriterijus yra objektyvus, todėl naikintinas. Pareiškėjo skundas perduotinas Vyriausiajai rinkimų komisijai nagrinėti iš naujo.

Dėl įpareigojimo Vyriausiąją rinkimų komisiją nustatyti lygiateises politinės kampanijos dalyvių teises rinkimų agitacijos diskusijų laidose LRT televizijoje

32. Pareiškėjas taip pat prašo įpareigoti atsakovą Komisiją nustatyti lygiateises politinės kampanijos dalyvių teises rinkimų agitacijos diskusijų laidose LRT televizijoje.

33. Teisėjų kolegija visų pirma akcentuoja, kad politinės kampanijos dalyvių lygių teisių principas, kaip jau aptarta šios nutarties pirmojoje motyvuojamojoje dalyje, yra vienareikšmiškai įtvirtintas tiek Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Seimo įrinkimų įstatyme, tiek tarptautiniuose teisės aktuose, doktrinoje ir teismų praktikoje.

34. Pažymėtina, kad VRK įstatymų nustatyta tvarka, be kita ko, sprendžia ginčus dėl rinkimų ir referendumo agitacijos (Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 str. 2 d. 8 p.). Taip pat Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 1 dalyje aktualioje redakcijoje, kaip minėta, yra įtvirtinta, kad kandidatams suteikiama teisė nemokamai naudotis Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos radiju ir interneto portalu, o rinkimų agitacijai skirtų transliacijų per radiją ir interneto portalą rengimo taisyklės tvirtina, konkrečią jų trukmę ir laiką nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos vadovu.

35. Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 3 dalies 1–2 punktai nurodo, kad Vyriausioji rinkimų komisija įstatymų nustatyta tvarka parenka diskusijų laidų rengėjus ir transliuotojus ir patvirtina diskusijų rengimo taisyklės. Pabrėžtina, kad pagal Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 5 dalį savo iniciatyva diskusijų laidas, laikydamiesi Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo nuostatų, turi teisę rengti visi transliuotojai; jiems netaikomos kitos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos. Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnyje yra įtvirtinti VRK uždaviniai ir įgaliojimai, tarp kurių taip pat nėra numatyta VRK kompetencija išakmiai nustatyti teisinį reguliavimą dėl politinės kampanijos dalyvių teisių rinkimų agitacijos diskusijų laidose dėl LRT savo iniciatyva rengiamų laidų LRT televizijoje.

36. Taigi sistemiškai taikant minėtas įstatymų nuostatas, sprendžiamas, kad šiuo atveju LRT savo iniciatyva rengiant rinkimų agitacijų laidas LRT televizijoje nėra taikomas Seimo rinkimų įstatymo 51 straipsnio 3 dalies 2 punktą, numatantis, kad VRK patvirtina diskusijų rengimo taisyklės. Todėl konstatuotina, kad VRK kompetencija yra aiškiai įtvirtinta minėtuose įstatymuose ir aiškinti minėtų nuostatų plečiamai dėl VRK kompetencijos ir įgalinimų šio ginčo atveju teikiant privalomus nurodymus LRT organizuojant agitacijai skirtas laidas televizijoje negalima. Dėl nurodytų aplinkybių pareiškėjo antrasis skundo reikalavimas įpareigoti Komisiją nustatyti lygiateises politinės kampanijos dalyvių teises rinkimų agitacijos diskusijų laidose LRT televizijoje atmetamas.

Remdamasi išdėstytais argumentais ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 88 straipsnio 2 punktu ir 126 straipsnio 1 dalimi, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a :

pareiškėjo Centro partija-Tautininkai skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai, trečiajam suinteresuotam asmeniui viešajai įstaigai „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo dalies panaikinimo bei įpareigojimo atlikti veiksmus tenkinti iš dalies.

Panaikinti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 3 d. protokolinio sprendimo 16.2 punktą ir pareiškėjo Centro partija-Tautininkai 2020 m. rugsėjo 2 d. skundą perduoti atsakovui nagrinėti iš naujo.

Kitą pareiškėjo Centro partija-Tautininkai skundo dalį atmesti.

Sprendimas neskundžiamas.

Teisėjai

Audrius Bakaveckas

Vaida Urmonaitė-Maculevičienė

Skirgailė Žalimienė